

संस्कृत

क्र. नं १५

संज्ञा

शिवायः

५९८/सं. १५५

२)

(2)

शिवाय

श्री गणेशाय नमः ॥ ॐ श्री सांबसदाशिवाय नमः ॥ दययाय दीयया वाक नवरसरुचिरा सुधाधिको
देति ॥ शरणागतचिंतितदंतं शिवचिंतामणिं वंदे ॥ १ ॥ शिरसि चिंतांशुकला द्युं करुणापीयूषपूरितं न
यने ॥ स्मितदुग्धमुग्धवदनं ललनाकलितं महःकलये ॥ २ ॥ अंते चिंतयते यत्तता मेतीति वत्वया ग
दितं ॥ शिवतव वरणे हं हं ध्यानान्निर्हं हं तान्निर्त्रं ॥ ३ ॥ इतमुद्धरहरसंहरभववैरिणं त्वतित्वरया ॥ भव
भवतोपि भवोयं रिपुरेतं निंदितं जगति ॥ ४ ॥ चेतसि चिंतय वामां वामां वानहिधास्थितस्याहं ॥ इति
यदिवदसि दयाब्धे वामाहं सातवाप्यस्ति ॥ ५ ॥ मित्रकलत्रसुतादीन्ध्यायस्य निशं नमांक्षणं जातु
॥ इतिकुप्यसि मयि दाने तु लयामित्वां कथं सदते ॥ ६ ॥ मल्लतदुक्कृतशांतिर्विषवक्त्रिजलादिपातन
या ॥ यदि निश्चयस्तवायं प्रेषय गरलाग्निगंगोघान् ॥ ७ ॥ भोगं विहाय योगं साधयदास्येन वा
पि परभागं ॥ मम किं न वावकाशस्त्वद्गुणाभोगिनां मध्ये ॥ ८ ॥ ललनालोलविलोकिनजित
मित्यवमन्यसे कथं मां त्वं ॥ त्वयि जोयार्हं शरीरे शिवशिवनालोकनानुभवः ॥ ९ ॥ स्मरणाद

(2A)

उपदमी दृक् विस्मृतशी लोनवल्लुभो सिमम ॥ उत्पाद्याशां भंक्नुर्लग्ना वृत्तिस्त्वैवेयं ॥ १० ॥ पु
त्रः पितृवत्युत्री मातृवदिथं ममात्रकोदोषः ॥ अहमपि भोगासक्तः प्रकृतिर्जीता विषादवती
॥ ११ ॥ वपुरर्द्धं वामार्द्धं शिरसि शशा सोऽपि भूषणं तेर्द्धं ॥ मामपितवार्द्धं भक्तं शिवशिवदेहे
नधारयसि ॥ १२ ॥ स्तनपंशिशुं त्वदीयं पालयसांबदुतं नपासियदि ॥ जगतः पितेति गीतं
यातं नामेति जानीहि ॥ १३ ॥ मातरि हित्वा बालं कार्या कुलधीः पिता बहिर्याति ॥ शिववत
शक्रोऽपि कथं स्वांगान्मातरं मोक्तुं ॥ १४ ॥ गुणहीनतांत नूजे मयि दृष्ट्वा किं परित्यजस्ये
वं ॥ उचितं गुणिनस्त्वेतन्निर्गुणरूपस्य ते नुचितं ॥ १५ ॥ कामक्रोधकटाभ्यां मदजलधा
रां निरंकुशे स्रवति ॥ मत्कृतदुष्कृतकरिणि प्रकटापंचास्यतास्ते स्त ॥ १६ ॥ त्वहीनं मां दी
नं दृष्ट्वा विषयानिरागसंबद्धं ॥ धावंत्यकीर्तिरेषा नाथः शक्तोऽप्युदासीनः ॥ १७ ॥ अरिभि

(3)

शिवार्थ
२

जितैरशक्तेर्विज्ञाप्यसेककैः प्रभोर्नीतिः ॥ विषयेर्जितोस्मिंशं भोतवय ल्लाघ्यंतदाचरय १८ ॥ सं
रक्ष्यतेस्वदासैर्यद्यद्वस्तु प्रभोरभीष्टतरं ॥ दासस्तवेष्टकामः कांतां कनकं कथं त्यजेय महं ॥ १९ ॥
पापीपापं कुरुती सुकृतं भुंक्ते ममात्र किं नु गनं ॥ इत्योदास्य मयुक्तं भृत्या कीर्तिः प्रभोरेव ॥ २० ॥ वि
कलेति दीनचित्ते विषयाशा मात्र धारिणि नितांतं ॥ मयि रोषतः कियत्ते वदवदत्रां भो यशो भावि ॥
॥ २१ ॥ स्वगृहे भुवनत्रितये योगक्षेमे सुरवा निवृत्तारि ॥ मत्प्रतिवचनं हि विना पंचमवदनस्य कुत्र
गतिः ॥ २२ ॥ तव को हं त्वं मम कः पंचस्वेवं विचारयस्वति ॥ ब्रूषे दीनदयाब्धे पंचसुखत्वं त्वयिव्यक्तं ॥
॥ २३ ॥ याचुस्वान्यं धनि न भविता तव को दिग्बरा ल्लाभः ॥ मां मा प्रतारयैवं ख्यातः को श्री ठनामा
सि ॥ २४ ॥ वसनाशन प्रदातरि मयि जीवति किं समा कुरु स्वमिति ॥ दोहाय मोच्यमानो वत्सः किं
न त्वरा मयते ॥ २५ ॥ पातकरा शि रिती दं त्वयाभिधानं श्रुतं न त दृष्टं ॥ तद्दर्शन कुतुकं यदि सां द्रष्टुं

२

(3A)

किं विलंबसे देव ॥ २६ ॥ पातकराशिरसित्वं पश्याम्यत एव नाहमिति वदसि ॥ पातकरूपा ज्ञानेशिव
तव सर्वज्ञता भंगः ॥ २७ ॥ पापं पापमितीदं करोषि शिव किं मुधा बुधान्भ्रान्तात् ॥ तत्सत्यं चेन्न कथं त्व
यानुभूतं न दृष्टं वा ॥ २८ ॥ पापे लोकानुभवः स एव मानं समाप्य ननु भूते ॥ नहि परकीयानुभवो ज्ञा
तुं शक्यः परेणापि ॥ २९ ॥ लोकाभिन्नः सोहं वक्तुं वाक्यं ह्युपक्रमस्तव चेत् ॥ सिद्धमनोरथामेत्वत्तः क
स्यापि लोकस्य ॥ ३० ॥ अतिव्लानं ममैतन्मूढत्वं यद्यपि प्रभोः पुरतः ॥ दीनः करोमि किं वा मद्दिष्ये को
निवेदयति ॥ ३१ ॥ लघुरसि किं त्वयि दयया मामा मंस्थाः शिवेति सहसा त्वं ॥ भारो भुवोस्मि धृत्वा स्व
करेतु लयाश्रुमांशं भो ॥ ३२ ॥ सस्ये तृणवट्टिं तुल्यां देवः स देवविदधा - ति ॥ देवो महान्वतत्वं गुरु
लघुवर्ती कथं कुरुषे ॥ ३३ ॥ दिष्टं दिष्टं दास्याम्यन्यन्नेष्टं यदि स्फुटं वाक्यं ॥ दत्ताकथं त्वया सावजराम
रतामृकं उजनेः ॥ ३४ ॥ नादत्तं प्राप्नोतीत्येतद्वाक्यं प्रतारणमात्रं ॥ उपमन्युना कदा वा कस्मै दुग्धोदधि

शिवाय्या

३

(५)

दत्तः॥३५॥ प्रबलतरोन्मादा हांता मप्यगणय्यधावमानं च॥ मञ्चेतोपस्मारनियमयशं
भोपदाभ्यांते॥३६॥ आशापिशाविकामांस्त्रमयतिपरितो दशस्वपिदिशासु॥ स्वीयेपि
शाचवर्गसेवायेकिंनयोजयसि॥३७॥ यक्षाधीनांरक्षांत्र्यक्षनिधीनांकुतोनुवाकुरुषे॥
साक्षान्मनुष्यधमहिहकथंनुविस्मृतिर्ममते॥३८॥ धनदेसस्वित्वमेतत्तवयत्तत्रास्तिवि
स्मयःकइव॥ मयिनिर्दनेतदास्तांत्रिजगतिचित्रं कियद्भावि॥३९॥ सखितारूपनिधानंवि
त्तनिधानंहिधाधनंतवयत्॥ नेककरेनुपनीतिस्तत्रान्यतरन्निधेहिमयि॥४०॥ पालय
वामांमावामत्तनुभूतातुपंचभूततिः॥ पोष्यावश्यंभवताभविता नोचेन्नभूतपतिः॥४१॥
अतिकोमलं मनस्से मुनिभिर्गीतंकुतोधुनाकठिनं॥ मन्येविषाशनार्थंकठिनंचेतस्व
याविहितं॥४२॥ मांद्रष्टुमष्टमूर्त्तिकरुणातेद्यापिकिनबोल्लसति॥ भिक्षाप्रसंगतोवाकिय

(4A)

तां नोयासिसदना नि ॥ ५३ ॥ विताधिपः सखातेभार्यादेहेतवान्नपूर्णाख्या ॥ उरीकृतं न
दूरीकुरुषेभिक्षादनमपीश ॥ ५४ ॥ नांगीकृतो मया त्वंतत एव न दर्शनं ममतवास्ति ॥ इ
ति नोत्तरं प्रदेयं शिवशिवविश्वेशना मासि ॥ ५५ ॥ यदि देहगेहरूपं ददासि देशाधिकारका
र्थं मे ॥ रसनाख्यलेखपत्रे मुदटांकुरु नाम समुद्रांते ॥ ५६ ॥ रसनोक्तंकुरु सर्वं शिवतवना
माधिमुद्रितास्तीयं ॥ गणयसि मुद्रां नहि च त्रभुतो छिन्नातं वैवस्यात् ॥ ५७ ॥ अत्यादिनं
करालं भिक्षायुक्तं कपालशूलकरं ॥ मदारिद्र्यं भैरवरूपं कुरु चार्द्धचंद्रयुतं ॥ ५८ ॥ दारिद्र्य
चंडरश्मोप्रतपतिकेदारवच्च मयि श्रुष्ठे ॥ जलधरतायां सत्यां त्वयि शिवनाघापि समुपैषि ॥
॥ ५९ ॥ दारिद्र्याख्यमनोभूक्ती बंवेतोपि मोहयत्यनिशं ॥ एनं लीनं कर्तुं धन्यः को न्यस्त्वदन्यो

शिवार्वा

४

(५)

स्ति ॥ ५० ॥ भालानलाक्षियुक्तस्त्रिजगतिनान्यो मदन्यइति ॥ गर्वं मावहयावहारिश्चा
ग्निः कपाले मे ॥ ५१ ॥ चेतः कुरुमांकहलंतववे कुव्ये पिशंभुना प्रभणा ॥ नवदतियद्यपि
भर्ता तवोपकर्ता स एवास्ति ॥ ५२ ॥ अयिचित विनलेशे सहजप्रेम्णा कियन्नलुब्धं मसि ॥
न तथा पितृद्वियोगः केवलमास्ते शिवेनापि ॥ ५३ ॥ चेतः कीरविहारं परिहरपरितः स्वयंप्र
यत्नेन ॥ अतुंकालविडालो धावति शिवपंजरं प्रविश ॥ ५४ ॥ चेतः सदागतेत्वं प्रत्याशावात्य
यानुगतमूर्तिः ॥ मावहविषयारण्येलीनो भवसच्चिदाकाशे ॥ ५५ ॥ चेतः शृणु महचनं मा
कुरुरवनं मनोरथानां त्वं ॥ शरणं प्रयाहि शर्वं सर्वं सरुदेवसोर्पयिता ॥ ५६ ॥ भ्रातः शृणु म
च्चितो मानयकालं त्वितस्ततो म्रमणात् ॥ कालक्षेपेच्छावेदवलंबयकालकालं त्वं ॥ ५७ ॥
अयिचेतो विहगत्वं विषयारण्ये भ्रमन्नसि श्रान्तः ॥ विश्रामकामनावेच्छिवकल्परुहेचिरं

४

(5A)

तिष्ठ॥ ५८॥ चेतो मधुकरदूरं दूरं कमलाशयाकुतोयासि॥ ध्यानादनुपदमेतच्छिवपदक
मलंतवायाति॥ ५९॥ चेतश्चकोरेतापंभूपंसंसेव्यकिं वृथायासि॥ यदिचंद्रिकाभिलाषो
निकषाभवचंद्रचूडस्य॥ ६०॥ चेतःकुरंगगीतेरक्तंचेतवास्त्यनवगीते॥ भगवद्गीतागीते
नगजाकलितेतदारख्य॥ ६१॥ रसनेनिंदाव्यसनेपैशून्येवानवाग्मितांयाहि॥ त्रिपुरारि
नाममालांजितकालांशीलयाश्रुत्वं॥ ६२॥ रसनेरसांनसमस्तानरसयित्वातद्विवेचनेकुश
ला॥ असितहृदाश्रुपश्येःशिवनाम्नःकोरसोयमिति॥ ६३॥ शिवनामसल्लतां त्वंरसनापल्ल
वकदापिनविहातुं॥ यदिवांच्छसेतदा माकोमलतां सर्वथाजहिहि॥ ६४॥ हालाहलस्यता
पःशशिनागंगाबुनानयदियाति॥ शिवमागृहाणभुजगान्मद्रसनापल्लवेस्वपिहि॥ ६५॥
लोचनकोमल्लाभः सर्वानेवद्विलोचनान्वीक्ष्य॥ दृष्टस्त्रिलोचनश्चेत्सफलं जन्मेवतेभावि॥ ६६॥

शिवार्थ

६

(6)

नालोकतेयदित्वां मन्त्रेत्रंरुष्णामस्तु मुखमस्य ॥ स्वां त्र्यक्षदक्षतां मेदर्शय नय नावलोकस्य ॥
॥६७॥ त्वं लोचनांधकारेदृष्टं वत्संधकारि किं ॥ ध्यायस्यनेन संगेदृश्यमपीदं त्वया दृश्यं ॥
॥६८॥ श्रवणसखेशृणु मेस्त्वं यद्यपि जातो बद्धश्रुतोस्ति भवान् ॥ शब्दातीतं श्रोतुं शिवमंत्रा
त्कोपरो मंत्रः ॥६९॥ घ्राणप्राणसखासे भवसि भवान् पार्थिवोस्ति किमुवा न्यत् ॥ शिवपदक
मलामोदे मोदं गंतासि यद्दिशीघ्रं ॥ ७० ॥ रामास्यर्शसुखेनेनितरां भो विग्रहाग्रहोस्ति यदि ॥
आलिंगयार्हं रामं रामाभिन्नः स्वयं भवसि ॥ ७१ ॥ विग्रहविग्रहमेव त्वंकुरु देहे नना मुनास
ख्यं ॥ रुचिरप्यस्मिन् शंभोजनयत्यरुचिं स्वदेहेपि ॥ ७२ ॥ संमीलयाश्वरामं त्वहामां गा
मया समं शंभो ॥ जातं ममापि यस्मात्तदुःखेनार्हं शरीरमिदं ॥ ७३ ॥ अपराधकारिणं मां
मत्वा शंभो यदित्यजस्येव ॥ व्याधः शिरसि पदंते हत्वानजगाम किं मुक्तिं ॥ ७४ ॥ पार्थः क

६

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com